

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นายฤทธิ อนุจรพันธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-1383-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

IMPACTS OF TOURISM ON AMPHOE MUANG MAE HONG SON,
CHANGWAT MAE HONG SON

Mr.RITTEE ANUJORNPHAN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Geography

Department of Geography

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-1383-7

ฤทธิ์ อนุจรพันธ์ : ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
(IMPACTS OF TOURISM ON AMPHOE MUANG MEA HONG SON, CHANGWAT MAE HONG
SON) อ.ที่ปรึกษา , ผศ สุรศักดิ์ ศิริไพบูลย์สินธุ์ 141 หน้า ISBN 974-13-138-7

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน สภาพเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนซึ่งพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดซึ่งในการวิเคราะห์ได้นำแผนที่การใช้ที่ดินในช่วงปี พ.ศ.2523 กับปี พ.ศ.2540 นำมาวางซ้อนทับเพื่อที่จะศึกษาหาความเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และพื้นที่ที่มีการขยายตัวของชุมชนเมืองเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 265 ชุด กับกลุ่มประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชากรท้องถิ่น

ผลที่ได้จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมในด้านการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้าน เนื่องจาก ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ย่านการค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่บริเวณริมถนนสายหลัก ได้เปลี่ยนจากที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่พื้นที่การค้าและบริการซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้แก่ประชากรในท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม จากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นรวมทั้งการเข้ามาประกอบกิจการค้าขายและบริการของคนต่างถิ่นทำให้จำนวนประชากรในเขตเทศบาลมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งส่งผลให้พื้นที่เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ 2 ด้าน คือ ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และปัญหาน้ำเสียจากการปล่อยน้ำทิ้งของพื้นที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์ และโรงแรมต่าง ๆ

ภาควิชา ภูมิศาสตร์
สาขาวิชา ภูมิศาสตร์
ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4080107131 : MAJOR GEOGRAPHY

KEY WORD : TOURISM / AMPHOE MUANG MAE HONG SON / CHANGWAT MAE HONG SON

RITTEE ANUJORMPHAN : IMPACTS OF TOURISM ON AMPHOE MUANG MAE HONG

SON, CHANGWAT MAE HONG SON . THESIS ADVISOR : ASST. PROF. SURASAK

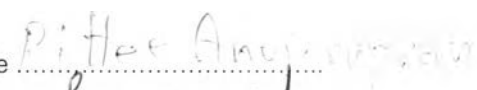
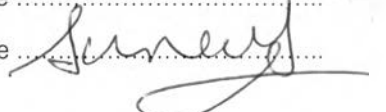
SIRIPAIBULSIN. 125 pp. ISBN 974-13-1683-7

This research aimed at analyzing impacts of tourism on changes in land uses, economical and environmental conditions in the Amphoe Muang Mae Hong Son, Changwat Mae Hong Son especially the municipality which was most affected.

Land use maps of 1980 and 1997 were overlaid using a geographic information system software to detect changes in land uses and areas of expansion. Three sampling groups, tourists, traders and local population, were interview using a questionnaire.

Some conclusions could be drawn from this study . Recent tourism promotion policies had direct and indirect impacts on all three aspects. Inereasing numbers of tourists created demands for many kinds of services. Along main road, houses were changed to shops and offices. Number of population in the municipal area increased due to new settlers who seeked new opportunity. Environmental effects of the expaned economy were the immense increase in garbages and wasted water from the urban area.

Department	Geography
Field of study	Geography
Academic year	2000

Student's signature	
Advisor's signature	

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีนั้นด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผศ. สุรศักดิ์ ศิริไพบูลย์สินธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำแนะนำรวมทั้งตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณข้าราชการและประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนที่ได้กรุณาให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนเพื่อนนิสิตที่ช่วยสอนเกี่ยวกับโปรแกรมทางด้านคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะ คุณอุทิสดา และคุณทรงชัย ทองปาน รวมทั้งบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อนุเคราะห์ทุนในการช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณ บิดา มารดา และพี่สาว ที่ช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และเป็นกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ รวมทั้ง คุณนพวรรณ สุทธิวงศ์กุล ที่ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนามและให้กำลังใจข้าพเจ้าตลอดมา

ฤทธิ อนุจรพันธ์

พฤษภาคม 2544

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	6
1.3 แนวเหตุผล	6
1.4 ขอบเขตการศึกษา	6
1.5 พื้นที่ศึกษา	6
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
2 แนวคิดและทฤษฎี	
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	11
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ที่ดินที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	15
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	21
2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	22
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
3 สภาพพื้นที่	
3.1 ประวัติความเป็นมา	29
3.2 ที่ตั้งและขนาด	30
3.3 การปกครอง	30
3.4 ขอบเขตและลักษณะภูมิประเทศ	34
3.5 สภาพภูมิอากาศ	33
3.6 ทรัพยากรธรรมชาติ	35

	หน้า
3.7 การคมนาคมขนส่งและการเข้าถึง	39
3.8 ประชากร	40
3.9 สภาพเศรษฐกิจ	57
3.10 ทรัพยากรท่องเที่ยว	60
4 วิธีดำเนินการศึกษา	
4.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	50
4.2 วิธีดำเนินการศึกษา	52
4.3 การสุ่มตัวอย่าง	53
4.4 การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
5 วิเคราะห์ข้อมูล	
5.1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน.....	58
5.2 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพทางเศรษฐกิจ.....	77
5.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม.....	93
6 สรุปผล และข้อเสนอแนะ.....	100
6.1 สรุปผล	101
6.2 ข้อเสนอแนะ	103
รายการอ้างอิง.....	104
ภาคผนวก.....	107
ประวัติผู้วิจัย.....	125

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนและอัตราการเพิ่มของประชากรในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2526 – 2540	41
ตารางที่ 4.1 จำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยว	54
ตารางที่ 4.2 จำนวนผู้ประกอบการของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทกิจการ	54
ตารางที่ 4.3 จำนวนประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความชัดเจนของกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่	55
ตารางที่ 5.1 การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พ.ศ.2523	60
ตารางที่ 5.2 การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พ.ศ.2540	61
ตารางที่ 5.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินปี พ.ศ.2523 กับ พ.ศ.2540	68
ตารางที่ 5.4 อายุของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภท	79
ตารางที่ 5.5 อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	80
ตารางที่ 5.6 สาเหตุในการประกอบอาชีพท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ	81
ตารางที่ 5.7 จำนวนแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	82
ตารางที่ 5.8 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคนงานที่ทำงานในสถานประกอบการ	83
ตารางที่ 5.9 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของผู้ประกอบการ	85
ตารางที่ 5.10 สาเหตุการย้ายถิ่นแยกตามลักษณะการย้าย	87
ตารางที่ 5.11 แหล่งที่มาของ พนักงาน และสินค้า และวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบกิจการ	88
ตารางที่ 5.12 ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	89
ตารางที่ 5.13 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว	90
ตารางที่ 5.14 แสดงค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว	92

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
แผนที่ 1.1 ขอบเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน	3
แผนที่ 1.2 ขอบเขตอำเภอแม่ฮ่องสอน	4
ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับธุรกิจโดยตรงและโดยอ้อม	14
ภาพที่ 2.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ	20
ภาพที่ 2.3 แสดงความสัมพันธ์ของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีต่อเมือง	23
แผนที่ 3.1 ลักษณะพื้นที่ของอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน	32
แผนที่ 3.2 ผังเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	33
แผนที่ 3.3 พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	36
แผนที่ 3.4 แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน	48
ภาพที่ 4.1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย	51
แผนที่ 5.1 การใช้ที่ดินใน เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ.2523	59
แผนที่ 5.2 การใช้ที่ดินใน เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ.2540	62
แผนที่ 5.3 การขยายตัวของชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอนระหว่างปี 2523 – 2540	66
แผนที่ 5.4 การขยายตัวของพื้นที่พาณิชย์ระหว่าง ปี พ.ศ.2523 – 2540	69
แผนที่ 5.5 การขยายตัวของพื้นที่สถาบันราชการระหว่าง ปี พ.ศ.2523 – 2540	70
แผนที่ 5.6 การขยายตัวของพื้นที่ศาสนสถานระหว่าง ปี พ.ศ.2523 – 2540	71
แผนที่ 5.7 การขยายตัวของพื้นที่สถาบันการศึกษาระหว่าง ปี พ.ศ.2523 – 2540	72
แผนที่ 5.8 การขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรมระหว่าง ปี พ.ศ.2523 – 2540	73
แผนที่ 5.9 การขยายตัวของพื้นที่นันทนาการระหว่าง ปี พ.ศ.2523 – 2540	74
แผนที่ 5.10 ทิศทางการขยายตัวของเมือง	76